

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асейкина Л.С. Формирование фрустрационной толерантности у иностранных студентов на начальном этапе обучения с позиции компетентного подхода / Сборник научно-методич. статей. РАН Моск. психол. социальный институт. - М.: Воронеж: Мод ЭК, 2005 - С. 50 - 73.
2. Доскач С.С. Психологічні особливості розвитку внутрішньої позиції дорослого у підлітків: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.псих.наук: спец. 19.00.07. «Педагогічна та вікова психологія» / С. С. Доскач. – Івано – Франківськ, 2008. – 20 с.
3. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е.П. Ильин. - 2-е изд. - СПб.: Питер, 2008. - 783 с.
4. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, Т. М. Зелінська та ін. - К.: Каравела, 2014. — 400 с.
5. Попик Ю.В. Формування фрустраційної толерантності менеджерів освіти в умовах спільної діяльності». – Рукопис. Дис. на здобуття наук. ступ. канд. психол. наук за спец. 19.00.07 – «Педагогічна та вікова психологія» /Ю.В.Попик – Ін-т психології ім. Г.С.Костюка НАПН України. – К., 2008.
6. Чижиченко Н.М. Фрустраційна толерантність особистості як афективний компонент оптимізму. 2016. [Електронний ресурс] Режим доступу:<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6568/1/Chyzhychenko.p>

УДК 001.89:001+37+008

Медвідь А.В
студентка групи СОЛ-1,
спеціальність 016 Спеціальна освіта «Логопедія»,
Мукачівський державний університет
Чекан О.І.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри методики та теорії дошкільної освіти,
Мукачівський державний університет

ПРОФІЛАКТИКА МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розкрито цілі та зміст профілактичної роботи з попередження мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку. Проаналізовано основний зміст напрямків профілактичної роботи для попередження розвитку

мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку, опираючись на напрацювання Волкової Л. С. Обґрунтовано три напрямки профілактичної роботи мовленнєвих порушень Л. С. Волкової: первинну, вторинну і третинну.

Ключові слова: порушення мовлення, напрямки профілактики, корекційно-педагогічна робота, розвиток мовлення, органи артикуляції.

The article reveals the goals and content of preventive work to prevent speech disorders in preschool children. The main content of the directions of preventive work to prevent the development of speech disorders in preschool children, based on the development of Volkova LS Three directions of preventive work of speech disorders LS Volkova: primary, secondary and tertiary.

Key words: speech disorders, prevention directions, correctional and pedagogical work, speech development, articulation organs.

У переддошкільному віці оволодіння мовленням, як засобом спілкування, представляє провідну лінію розвитку дитини. Останнім часом спостерігається тенденція до збільшення кількості дітей з відхиленнями у фізичному або психічному розвитку. Це стосується і малюків з мовленнєвою патологією.

Мовлення – складна функціональна система, для формування якої потрібен своєчасний розвиток відповідних мозкових структур, їх співдружність, достатній розвиток мовленнєвого апарату, поєднання вищеназваних компонентів з умовами позитивного соціально-психологічного впливу.

Проблемою ранньої діагностики дітей з мовленнєвими проблемами займалися видатні педагоги: Л.С. Волкова, Л.С. Виготський, О.М. Гвоздев, Є.Ф. Соботович, Л.І. Трофименко, А.В. Запорожець, Л.Г. Парамонова, В.В. Тарасун, Т.В. Філічева та ін. За науковою редакцією Н.А. Бастун в посібнику «Служби раннього втручання в Україні: шлях до інтеграції» досліджено процес становлення та розвитку служб раннього втручання та наводиться досвід роботи регіональних служб.

Мета: проаналізувати основний зміст напрямків профілактичної роботи для попередження розвитку мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку операючись на напрацювання Волкової Л.С.

Порушення мовлення – це термін, що позначає відхилення від мовленнєвої норми, прийнятої в мовному середовищі, що частково або повністю перешкоджають мовленнєвому спілкуванню. Для позначення мовленнєвих порушень в науковій літературі використовуються різні терміни,

що не завжди є синонімічними, наприклад: розлади мовлення, дефекти мовлення, недоліки мовлення, патологія мовлення, недорозвиток мовлення, недорозвинення мовлення, відхилення у мовленні тощо.

З метою попереджень порушень мовлення для дітей дошкільного віку проводиться профілактика. Профілактика – це сукупність попереджувальних заходів, направлених на збереження та зміцнення здоров'я. В загальному сенсі, поняття профілактика – система заходів, спрямованих на запобігання виникненню й поширенню хвороб на охорону здоров'я.

Для того, щоб організувати роботу з профілактики мовленнєвих порушень, щоб відрізнити вікові недоліки мовлення від специфічних, необхідно мати чітке уявлення про нормативні показники мовленнєвого розвитку дитини. Найактивнішими віковими періодами мовленнєвого розвитку дошкільників є вік з 2 до 6 років. Таким чином, профілактична робота може бути дієвою лише за умови повного знання про розвиток дитини (фізичного, психічного, мовленнєвого і т.п.), враховуючи вікові норми розвитку та сенситивні періоди, що дозволить як батькам так і логопеду керувати вихованням і навчанням, а надалі стане запорукою гарного мовлення, адже мовлення – це найвагоміший критерій оцінювання розвитку дитини та її розумової діяльності. Профілактика мовленнєвих порушень у нашій країні здійснюється комплексно і послідовно.

Волкова Л.С. профілактичну роботу мовленнєвих порушень розділила на три напрямки: первинну, вторинну і третинну. Кожен напрямок профілактичної роботи має визначені цілі, завдання та зміст [2].

Первинна профілактика. Основна мета цього напрямку профілактики – виключення можливості впливу на формування організму дитини шкідливих факторів та чинників, які можуть порушити нормальний хід його розвитку. Первинна профілактика ґрунтується на заходах соціального, педагогічного, і насамперед психологічного попередження розладів психічних функцій. Ця профілактика обов'язково повинна носити комплексний медико-психолого-педагогічний характер і представляти собою цілісну систему послідовних дій, реалізація яких повинна починатися ще до народження дитини. Ця система складається з етапів:

1 етап. Піклування про стан здоров'я майбутніх батьків – від цього залежить характер протікання вагітності, а також повноцінність (або неповноцінність) внутрішньоутробного розвитку плоду. На цьому етапі профілактики обов'язково необхідно:

- лікування соматичних захворювань (якщо вони є);
- зробити діагностику на наявність генетичних захворювань;

- повністю відмовитись від шкідливих звичок (паління, вживання алкоголю, наркотиків) тощо.

2 *етап*. Нормальне протікання вагітності, що значно полегшує проходження пологів.

Вагітна повинна піклуватися:

- про свій режим роботи, відпочинку, сну;
- уникати психотравмуючих ситуацій;
- уникати контактів з інфекційними хворими;
- повністю відмовитись від шкідливих звичок;
- зменшити вплив негативних факторів на організм (робота з комп'ютером, на виробництві, психофізичні чинники) тощо.

3 *етап*. Піклування про повноцінне протікання раннього періоду розвитку дитини, що включає в себе наступне:

- обов'язкове проведення медичної профілактики для дітей «групи ризику»;

- забезпечення активного функціонування артикуляційних органів дитини (губи, язик) за рахунок грудного вигодовування, а також шляхами активізації періодів гуління та лепету;

- забезпечення умов для нормального функціонування мовленнєво-слухового аналізатору дитини, що передбачає: активізацію його лепету, завдяки сприйманню якого в дитини вже в ранній період не тільки розвивається слух, а й устанавлюється тісний функціональний зв'язок між мовленнєво-руховим і мовленнєво-слуховим аналізаторами;

- зосереджувати увагу дитини на голосі і мові дорослого, систематичне мовленнєве спілкування останніх з нею;

- зосереджувати увагу дитини на немовленнєвих звуках (шумі дощу, щебетанні птахів, тиканні годинника тощо) і виховання їх слухової диференціації;

- турботу в перші роки життя дитини про диференціювання її слухового й зорового аналізаторів, а також розвиток таких психічних процесів, як пам'ять, увага, мислення.

Психічне здоров'я, що забезпечує нормальний мовленнєвий розвиток дитини, залежить багато в чому від міжособистісних відносин у родині. Особливе значення при цьому мають такі дані:

- характерологічні особливості матері (тривожність, недовірливість, імпульсивність, емоційна холодність);
- неприйняття з боку матері (батька);
- неповна сім'я;

- конфліктні взаємини в сім'ї, зміна в структурі сім'ї (смерть, хвороба близьких, розлучення тощо);
- виховання у двох будинках;
- різка зміна життєвого стереотипу і типу виховання;
- неадекватний тип виховання («кумир», гіперопіка, гіпоопіка, неузгодженість у виховних позиціях батьків).

Якщо первинна профілактика пройде успішно, значно зменшується ризик виникнення відхилень від норми в мовленні дитини.

Вторинна профілактика необхідна в тих випадках, коли первинна не дала бажаних результатів, і з'явилися мовленнєві недоліки. Основна мета цього виду профілактики – попередження виникнення нових порушень мовлення на основі вже існуючих, оскільки останні тепер становляться їх безпосередньою причиною.

Основними завданнями вторинної профілактики є:

1. Обов'язкове усунення звукових замін в усному мовленні дитини до початку її навчання грамоті.

2. Запобігання формуванню швидкого темпу мови, який частіше за все засвоюється дітьми у процесі наслідування мови батьків. Своєчасно вжиті заходи дозволяють розірвати «патологічний ланцюг» і попередити прояви в дітей мовленнєвих порушень.

Третинна профілактика. Її мета – попередження рецидивів уже усунених мовленнєвих порушень, які іноді, особливо в разі недостатнього закріплення досягнутих у процесі логопедичної роботи результатів, можуть повернутися. Найбільш характерно це для заїкуватості (сезонні повернення, тобто загострення хвороби).

Зміст третинної профілактики: після закінчення логопедичної роботи, обов'язково продовжувати в домашніх умовах закріплення навиків правильної вимови; для дітей із заїкуватістю зберігати режим «мовчання»; усувати конфліктні ситуації в сім'ї, але забезпечувати систематичний контроль над мовленням; стерта форма дизартрії – необхідно щоденно проводити артикуляторну гімнастику – до повного зникнення проявів парезу, тобто до того моменту, коли з'явиться свідомий контроль над положенням язика в ротовій порожнині дитини. Контроль зняти тільки після автоматизації правильної звуковимови, коли буде гарантована неможливість повернення попередніх дефектів артикуляції [1].

Загалом, вторинна і третинна профілактика, мають не лише профілактичну, а корекційно-профілактичну спрямованість, оскільки попередження нових мовленнєвих порушень можливо тільки завдяки повному

подоланню вже існуючих. Таким чином, профілактика порушень мовлення є одним із основних критеріїв успіху дитини в подальшому розвитку.

Отже, у статті розкрито цілі та зміст профілактичної роботи з попередження мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку. Проаналізовано основний зміст напрямків профілактичної роботи для попередження розвитку мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку, опираючись на напрацювання Волкової Л. С. Обґрунтовано три напрямки профілактичної роботи мовленнєвих порушень Л. С. Волкової: первинну, вторинну і третинну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волкова Л.С. Логопедия: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов, специальности Дефектология/ Л.С. Волкова, Р.И. Лалаева, М. Мастюкова и др.; Под ред. Л. С. Волковой. – М: Просвещение, 1989. – 528 с.
2. Волкова Л.С. Хрестоматия по логопедии (извлечения и тексты). Учебное пособие для студентов высших и средних специальных педагогических учебных заведений: Т.1/ Под.ред. Л.С. Волковой и В.И. Силиверстовой. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 560с.
3. Кулик І.В. Профілактика мовленнєвих порушень у дошкільному віці / Таврійський вісник освіти – 2011. – №3 – с.81-89.
4. Лупінович С.М. Довідник учителя-логопеда. / С.М. Лупінович. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 112 с.
5. Рібцун Ю.В. Вплив ендогенних та екзогенних факторів на становлення мовленнєвої діяльності молодших дошкільників [Електронний ресурс] / Юлія Рібцун // Народна освіта. – 2010. – Вип. № 2 (11). – Режим доступу: www.kristti.com.ua.
6. Шашкина Г.Р. Логопедическая работа с дошкольниками: [учеб.пособие для студ высш. пед. учеб. заведений] / Г.Р.Шашкина, Л.П.Зернова, И.А.Зими́на – М.: изд. Центр «Академия», 2003. – 240с.
7. Шеремет М.К. Логопедія //під ред. М.К.Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 672с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>